

*Cuviosul Paisie de la Neamț despre
Rugăciunea lui Iisus*

Învățătura Sfântului Paisie despre Rugăciunea lui Iisus este cuprinsă într-o epistolă concepută în șase capitole, pe care el a scris-o împotriva acelor care, din neștiință sau răutate, defăimau această rugăciune.

La începutul scrisorii putem citi: „A ajuns până la noi vestea că oarecare persoane din cinul călugăresc, bizuindu-se numai pe nisipul înțelepciunii lor, îndrăznesc să hulească dumnezeiasca rugăciune a lui Iisus, care săvârșește prin minte sfânta slujbă în inimă. La aceasta îndrăznesc a spune că-i înarmează vrăjmașul, ca, cu limbile lor, ca și cu niște arme, să ponosască acest lucru dumnezeiesc și, cu orbirea minții lor, să întunece inima lor. Temându-ne ca nu cumva cineva, auzindu-i, să cadă în asemenea hulă a lor și să nu greșească cumva înaintea lui Dumnezeu, hulind învățătura atâtor părinți purtători de Dumnezeu, care vorbesc de această rugăciune dumnezeiască și, pe lângă aceasta, nefiind în stare să ascultăm cu nepăsare cuvintele îndrăznețe asupra acestei lucrări preaneprihănite, și îndemnați fiind de asemenea de rugămintile stăruitoare ale apărătorilor acestei rugăciuni, am socotit ca, chemând în ajutor numele cel prea dulce al Domnului Iisus, să scriu, spre răspingerea acestei cugetări mincinoase a bârfitorilor și spre întărirea turmei celei de Dumnezeu alese, care s-a adunat în mănăstirea noastră, câteva cuvinte despre dumnezeiasca rugăciune a minții, pe temeiul învățaturii Sfinților Părinți.”

La începutul capitolului I, Sfântul Paisie arată cât de generalizată era practica Rugăciunii lui Iisus în întregul Răsărit creștin: „Cunoscut să fie că această dumnezeiască

lucrare a fost îndeletnicirea neconținută a de Dumnezeu purtătorilor părinților noștri celor de demult și a strălucit ca soarele în multe locuri pustii și în mănăstirile cu viață de obște: în Muntele Sinai, în schitul Egiptului, în muntele Nitriei, în Ierusalim și prin mănăstirile dimprejurul lui, cu un cuvânt, în tot Răsăritul și în Țarigrad, și în Sfântul Munte Athos, și prin insulele mărilor, iar în timpurile din urmă și în Rusia Mare.”

Mai apoi, starețul Paisie face trimitere la un cuvânt al Sfântului Ioan Gură de Aur, care, în a nouăsprezecea predică la *Evangelia lui Matei*, se referă la rugăciunea tainică, lăuntrică: „El (Dumnezeu) fiind nevăzut, voiește ca și rugăciunea ta să fie așa.”

În același capitol, Sfântul Paisie îi dezvăluie cititorului foloasele pe care le dobândește creștinul care se dedică rugăciunii minții: „Sfânta rugăciune a minții efectuată prin harul dumnezeiesc curăță omul de toate patimile, îl îndeamnă la păstrarea cu râvnă a tuturor poruncilor dumnezeiești și-l ferește nevătămat de toate săgețile vrăjmașului și de ispite.”

În cel de-al doilea capitol al epistolei, Cuviosul Paisie demonstrează temeiurile biblice ale practicii Rugăciunii lui Iisus, făcând trimitere la o serie de Sfinți Părinți care s-au referit în scrierile lor la rugăciunea minții – Sfântul Isaia Pustnicul, Simeon Noul Teolog, Isihie, Sfântul Ioan Scărarul, Marcu al Efesului, Nil Sorski, Nil Sinaitul, Sfântul Grigorie Palama, Sfântul Vasile cel Mare. El citează cuvântarea Sfântului Grigorie Palama la intrarea Maicii Domnului în biserică, din care înțelegem că însăși Preacurata Născătoare de Dumnezeu se ruga cu rugăciunea minții, prin

ea ridicându-se „la cea mai mare înălțime a cunoștinței de Dumnezeu”¹.

Această rugăciune se întemeiază în primul rând pe cuvintele Mântuitorului: „Tu însă, când te rogi, intră în odaia ta și, închizând ușa ta, roagă-te Tatălui celui ce este întru ascuns, și Tatăl tău, cel ce vede întru ascuns, îți va răsplăti la arătare.”

Cuviosul apelează și la autoritatea Părinților pustiei: citează cuvântul despre rugăciune al Avei Macarie Egipteanul, care ne învață: „Creștinul trebuie să aibă totdeauna pe Dumnezeu în minte, căci scris este: să iubești pe Domnul Dumnezeul tău din toată inima; ca el nu numai când intră în casa de rugăciune să iubească pe Domnul, dar și când umblă, stă de vorbă, mănâncă și bea, să aibă în minte pe Dumnezeu și dragoste, și dor de El; căci s-a zis: «Unde este comoara voastră, acolo e și inima voastră» (Mat. 6, 2).”

Sfântul Paisie aduce și o altă dovadă incontestabilă a faptului că Rugăciunea lui Iisus era cunoscută și practică de creștini încă din vechime. El citează dintr-o scriere a Sfântului Simeon Noul Teolog, în care acesta vorbește despre păzirea inimii de gândurile necurate prin rostirea în minte a Rugăciunii numelui Domnului nostru Iisus Hristos: „Sfinții părinții noștri, auzind cuvântul Domnului că din inimă ies cugetele cele rele, uciderile, preacurviile, curviile, furturile, mărturiile mincinoase, hulele și acestea sunt cele ce supără pe om (Mat. 5, 19), învățând să curățim partea cea dinlăuntru a paharului, ca să fie curată și cea din afară (Mat. 23, 26), zic: părăsind cu cugetul orice alt lucru, să ne nevoim la această păzire a inimii, știind fără îndoială că,

¹ Serghie Cetferikov, *op. cit.*, p. 199.

păzind inima, noi și toate celelalte fapte le vom păzi fără greutate; fără de ea, nicio virtute nu se poate susține.”¹

În cel de-al treilea capitol al scrisorii, Sfântul Paisie arată că deprinderea Rugăciunii lui Iisus este o adevărată *artă duhovnicească*. Printre autorii de referință invocați se numără Sfântul Isihie al Ierusalimului, care, într-un loc, scrie: „Trezvia este artă duhovnicească, care izbăvește cu totul pe om, cu ajutorul lui Dumnezeu, de cugetele și cuvintele pătimase și de fapte viclene.”²

În capitolul al patrulea, Cuviosul Paisie vorbește despre *virtuțile pe care trebuie să le dobândească cel ce practică această rugăciune – smerenia și ascultarea* – și despre *necesitatea de a avea un povățuitor duhovnicesc încercat*: „De aceea, cel ce dorește să învețe această lucrare dumnezeiască trebuie, după Sfântul Simeon Noul Teolog, să se predea pe sine cu totul sub ascultarea unui om temător de Dumnezeu, sânguincios păzitor al poruncilor dumnezeiești și încercat în această nevoie duhovnicească, care să poată arăta ucenicului său calea cea dreaptă către mântuire.”³ Mântuirea noastră, a creștinilor, depinde de relația noastră cu Biserica. În această legătură, un rol esențial îl are duhovnicul, datorită experienței sale duhovnicești pe care a acumulat-o. Dacă duhovnicul nostru este un rugător experimentat în lucrarea Rugăciunii lui Iisus, îndeletnicirea noastră cu ea nu va fi pândită de primejdiile care apar atunci când în sufletul omului încolțesc și odrăslesc părerea de sine, mândria, slava deșartă. Duhovnicul poate smulge, prin sfaturile pe care ni le dă, însăși rădăcina acestor patimi, care este iubirea de sine.

¹ *Ibid.*, p. 201.

² *Ibid.*, p. 205.

³ *Ibid.*

Mai departe, cuviosul se referă la situația în care un nevoitor dorește să se inițieze în practica Rugăciunii lui Iisus, dar este lipsit de un povățuitor încercat – „căci, în timpul de azi, scrie el, e mare lipsă de povățuitori iscusiți în această lucrare”. Cu alte cuvinte, deși are un duhovnic, un povățuitor duhovnicesc, acesta nu se îndeletnicește cu rostirea Rugăciunii lui Iisus. În acest caz, novicele nu trebuie să cadă pradă deznădejdii, ci, „continuând să petreacă în adevărata ascultare după poruncile lui Dumnezeu, cu smerenie și cu frica lui Dumnezeu, iar nu în viața de capul lui și fără ascultare, din care de obicei izvorăște ispita, și punându-și toată nădejdea în Dumnezeu, să se supună învățaturii precucivioșilor părinților noștri care învață despre această lucrare sfântă și de la ei să învețe această rugăciune”. Făcând deci ascultare de părintele duhovnic, luptând cu patimile proprii pentru respectarea dumnezeieștilor porunci, creștinul care râvnește să deprindă Rugăciunea lui Iisus va beneficia de ajutorul nevăzut și tainic al Sfinților Părinți care au dobândit-o în timpul vieții lor pământești și s-au dovedit a fi mari dascăli ai ei, prin cuvântul scris sau vorbit: „Și, în tot cazul, harul dumnezeiesc va grăbi să le vină în ajutor, prin rugăciunile Sfinților Părinți, ca să învețe fără îndoială acest sfânt lucru.”¹

În ultimul capitol al scrisorii, Sfântul Paisie de la Neamț enumeră mai multe metode practice folosite pentru învățarea Rugăciunii lui Iisus, culese din scrierile sfinților Simeon Noul Teolog, Nichifor din Singurătate², Grigorie Sinaitul.

¹ *Ibid.*, p. 206.

² Nichifor din Singurătate a viețuit în secolul al XIII-lea. Era italian și catolic la origine. Se convertește la credința ortodoxă, călătorește la Muntele Athos și cunoaște aici, pe viu, comorile spiritualității răsăritene.